

3. Богацький Павло [електронний ресурс] // <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%B8%D1%87>. – Дата звернення : 05.08.2016.
4. Вострякова К. Публіцистичні виступи Павла Богацького у часописах «Рідний край» та «Українська хата» / К. Вострякова, О. Монарєова Н. Овдієнко, Г. Яценко // Журналістика [Текст] : наук. зб. Вип.7 (32) / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2008. – С.176-183.
5. Горбатюк В. «Ви наша родоначальниця...» [Текст] : листи Павла Богацького до Ольги Кобилянської / Василь Горбатюк // Дзвін. – 2013. – № 11/12. – С. 136-143.
6. Горбатюк В. Слово і меч [роман] / Василь Горбатюк. – К. : Ярославів Вал, 2013. – 512 с.
7. Життєпис Павла Олександровича Богацького [рукопис], а також лист Л. Богацького від 9 серпня 1998 р. зберігаються в родинному архіві автора цієї статті.
8. Інститут рукописів Національної бібліотеки України імені В.Вернадського. – Ф. III. – Спр. 63863.– Арк.3-5.
9. Історія Академії наук України, 1918–1923: Документи і матеріали. – К., 1993.– С. 258-299.
10. Лівіцька М. На грані двох епох [спогади] / Марія Лівіцька. – Нью-Йорк: Комітет, 1972. – 356 с.
11. Нагорний Я. Жанрово-стильові аспекти творчості Павла Богацького. – Дис ... канд. філол. наук: 10.01.01 / Нагорний Ярослав Володимирович; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2015. – 190 с.
12. Русова С. Мемуари. Щоденник / Софія Русова. – К. : Поліграфкнига, 2004. – 544 с.
13. Сварник Г. Листування «вістниківівців» в архіві Д. Донцова: досвід та перспективи публікації / Галина Сварник // Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ в Україні Випуск другий (1995-1997 рр.). Львів, 1999. – С.308-315.

Мацько Віталій Петрович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

**НАГОРНИЙ
Ярослав**

**ТВОРЧІСТЬ ПАВЛА БОГАЦЬКОГО
В КОНТЕКСТІ ЗАРОДЖЕННЯ
УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ**

У статті з'ясовано особливості творчості Павла Богацького в контексті зародження українського модернізму. Досліджено чинники літературно-мистецьких напрямів першої половини ХХ ст., що мали вплив на формування передового світогляду, індивідуальний стиль письменника. З'ясовано особливості концептуальних структур діяльності П. Богацького, його ставлення до літературно-естетичної дискусії «радян» і «хатян».

Ключові слова: П.Богацький, творчість, український модернізм, українське письменство, світогляд.

The article deals with the peculiarities of creative work of Pavlo Bohatskyi in the context of Ukrainian modernism formation. The factors of literary-artistic trends of the first half of the XXth century that influenced the forming of the leading world outlook of the writer have been studied. Peculiarities of conceptual structures of P. Bohatskyi's activity, his attitude to the literary-aesthetic discussion of "radiany" and "khatiany" have been cleared out.

Key words: P. Bohatskyi's, creative work, Ukrainian modernism, Ukrainian writers, world outlook.

Постановка проблеми. Український літературний процес початку ХХ ст. позначений високим рівнем мистецького осягнення життєвих реалій, розмаїттям естетичних систем, художніх моделей світу, широким спектром стилєвих напрямів, жанрових утворень, репрезентованих письменниками, до яких належить й П. Богацький, художня і публіцистична практика якого ще недостатньо вивчена, потребує глибокого літературознавчого осмислення. Художня спадщина П. Богацького заслуговує пильної уваги дослідників, критичної оцінки для залучення у культурний контекст тих його творів, які й сьогодні мають літературно-естетичне значення.

Мета статті – розкрити особливості національної ідентифікації П. Богацького в аспекті раннього українського модернізму.

Виклад основного матеріалу. Початок ХХ ст. ознаменувався в українському суспільстві складним періодом, що суттєво позначився на розвиткові культурного процесу. Не задовольняючись формами критичного реалізму, письменники не знали, в якому напрямі розвивати літературу. Оновлення внесла молодь, розквіт творчості якої припадає саме на цей період (Олександр Олесь, М. Вороний, І. Огієнко, Г. Хоткевич, М. Федюшка (Євшан), М. Шаповал, П. Богацький, Галина Журба, Г. Чупринка, В. Свідзінський, Н. Трикулевська, Олена Журлива та ін.). Молоде покоління українських письменників під впливом соціально-культурної ситуації в Україні і нового досвіду європейських літератур усвідомлює своє віддалення від критичного реалізму, традиційних проблем і форм їхнього моделювання, у власну творчість вносить елементи змін. У такий спосіб висловлювався протест проти натуралізму, вузького просвітянства, хуторянства, «грубого реалізму», копіювання дійсності. Молоді письменники бажали якомога швидше наблизитися до новітніх течій європейської літератури, зруйнувати стереотипи і норми реалістичного побутописання.

Поруч із модернізмом продовжувала розвиватися нова реалістична література, що живилася ідеалами наукового соціалізму, марксизму (повісті та оповідання А. Тесленка, С. Васильченка, П. Вороніна, В. Чередниченко тощо) і вела боротьбу проти декадентства, «чистого мистецтва», просвітянства. Про цей період свідчить учасник літературного процесу П. Богацький у статті «Українська хата» (До історії української журналістики): «У нашому випадку були на перешкоді не лише матеріальні мотиви, але й наша ідеологічна розбіжність, двох груп, двох

світоглядів українців, т.зв. українофілів (наприкінці ХІХ століття українофіли, під постійним тиском російського уряду, здавали свої позиції, відмежовуючись від будь-якої національно-політичної діяльності (саме таких українофілів мав на думці П. Богацький. – Я. Н.) українців, що перейшли революційну школу і практику. А це саме було тим, що давало нашим противникам в руки «не мир, но меч». А коли так, то і нас вони примушували за всяку ціну озброюватись» [2, с. 6]. Тобто автору йшлося про те, що силу треба підпирати силою (лат. – «vit vi repellere licet»). У такий спосіб письменник змодифіковує справжню картину, власне бачення, як саме на початку ХХ століття в Україні зароджувався художній стиль – модернізм, а з ним і нова генерація українських літераторів.

Із цитати П. Богацького, переконуємося, що серед письменників старшого і молодшого покоління не було єдиної думки про оновлення літературного процесу. Як свідчить час, на перешкоді стояли марксистки, які згодом виступили прихильниками соціалістичного реалізму. С. Павличко, навпаки, теоретичну основу «хатян», їхню діяльність атрибує як політичну, з чим важко погодитися: «Політичну філософію журналу становив націоналізм. Модернізація й радикалізація політичної думки служила тлом і необхідною умовою модернізації естетичної думки й самого дискурсу. Для Павла Богацького (видавця й прозаїка), М. Сріблянського (Микита Шаповал), М. Євшана, нарешті для Андрія Товкачевського – головного соціолога, політолога та філософа журналу, деяких інших авторів «Української хати» націоналізм означав розбудову нації з метою майбутньої автономізації, а також розбудову того, що тепер називається національною ідентичністю, національною свідомістю одиниць, які склали загал, українську громаду» [8, с. 130].

В архівах, спогадах, творах П. Богацького навіть подібної думки немає. Щоправда, філософ «Української хати» А. Товкачевський (1885–1965) застерігав від захоплення комуністичною утопічною ідеєю, яку активно поширювали марксистки, згодом більшовики, бо ця ідея врешті-решт призведе до фатального завершення: «Теоретичний марксизм, визнаючи процес історії до подробиць обумовленим діланнем певних законів, цілком послідовно виганяє з науки саме поняття поступу; але те, що можливо в сфері логіки не все можливо в сфері звичайного життя. Теоретично зовсім відмовляючись від поняття поступу, фактично марксизм визнає фатальність поступу. Фаталізм в історії – це недуга нашого часу, «коник» всіх сучасних ідей» [12, с. 28]. Тому й «хатяни» вели дискусію, а іноді гостру полеміку з «радянами». Останні, як свідчить практика, стояли на позиціях марксистської теорії, фактично вони виступили проти молодшої генерації письменників, а отже, проти нового стилю, нового віяння в українській літературі.

М. Шаповал у своїй статті «Літературна хвиля (погляд на літературу українську за рік 1912)», що її оприлюднив у першому числі журналу «Українська хата» (1913), заторкував не лише культурно-естетичні мотиви, що притаманні традиціоналістам, а й філософсько-соціальні ідеї у їхніх творах як застарілі, а отже, духовного оновлення від яких годі чекати: «Вони держуть теми в межах для народнього добра, по-народньому і т.п. «основ». Це ж вони не знають тем, як окремі нещасливі випадки на селі, злидні і юмаристика в стилі «або сатана в бочці»,

регіт аж щелепи тріщать, або лайка в кілька етажів, починаючи обов'язково од «сто копанок тобі». Це ж вони думають, що побут (та ще народний) – перший «символ віри» всього мистецтва, а популярна література – основа національної культури; що-ж до тривожних запитів сучасної інтелігентської душі, щодо повноти національного життя, поглиблення його русла, підвищення інтенсивності його культурної творчості, то вони тепер вважають шкідливими навіть говорити про це. То-ж їм не подобається все, що не походить на сіру мишу «загально» галушкового патріотизму; все, що живе, пульсує, рветься і любить Україну по-іншому. То ж вони колись не подавали руки І. Франкові, обвинувачували М. Драгоманова за марнотратство, то ж не розуміли Франкового «*nie t. Rusi*». Отже, Шаповал згадав відомий вислів «*nie t. Rusi*», джерелом якого є передмова до польського перекладу збірки оповідань під назвою «*Obrazki galicyjskie*». У цій передмові під назвою «*Niesco o sobie samym*» І. Франко мотивував, якої саме Русі й за що не любить. П. Богацький передмову І. Франка «*Niesco o sobie samym*» називає автобіографічною [3, с. 12].

Неможливою була, отже, й будь-яка кооперація І. Франка у спільній праці з іншими національними чинниками. Письменники старшого покоління відвернулися від нього, закидаючи «українофільську правдивість до паплюження й доносів» на ревних українців, не оправдуючи «навіть найвищими мотивами не шаблонув любов до України і боячись навіть натякнути ворогові-чужинцеві, що він ворог» [11, с.30], однак І. Франко знайшов прихильність серед письменників молодшої генерації.

На початку ХХ століття модернізм як явище «усвідомлено суб'єктивне» розгалужувалось за стилістичними напрямками, до яких відносять неоромантизм, імпресіонізм, символізм, футуризм, декадентизм, дадаїзм, імажізм, кубізм, експресіонізм, сюрреалізм, конструктивізм. Орієнтацією на Європу появились твори «хатян», зокрема оповідання П. Богацького «Камелія» (1908), «Рожева квітка» (1910), які написано з урахуванням естетичних настанов, притаманних символістичним мотивам, їх втіленням у художньому творі. Деякі новели П. Богацького містять імпресіоністично-психологічні елементи, що характеризує модерне т. ідентиф перших десятиліть минулого сторіччя. Вони вказують на відхід автора від застарілих літературних стереотипів, на глибокий психологізм розкриття внутрішнього світу персонажів й водночас відзначаються демократичною та гуманістичною спрямованістю.

Аналізуючи літературну дискусію, М. Ільницький посилається на спогади П. Богацького, який завважував: «незважаючи на тісний «обмін» автурою, «війна» з «Радою» не вгавала, а «доходила вершка після виходу в світ брошури С. Єфремова «Серед сміливих людей» та памфлету О. Білоусенка. Все скеровано проти «Української хати», М. Шаповала, як критика і публіциста її, який «не спускав з ока всі ходи і слова «Ради». Але це нашої справі не тільки не перешкодило, але й допомагало, бо читач починав розбиратись у справах і займав ту чи ту позицію» [4, с.21–22].

У листі до О. Неприцького-Грановського 9 лютого 1913 р. П. Богацький називає прізвища авторів журналу «Українська Хата», а також скаржить на те, що

Олександр Олесь (Кандиба) на прохання подати оголошення про журнал у «Літературно-науковому віснику» відповів, що редактований П. Богацьким часопис є «антикультурним». Отже, Олександр Олесь відкрито став на бік «радян». Але й П. Богацький залишався оптимістом, вірив, що модерний дискурс – це оновлення змісту і форми новітньої української літератури, літератури ХХ століття: «Питасш, чи є матеріял який?.. Є добрячі вірші Гр.Чупринки, твої... Зо статей Андрія [Товкачевського. – Я. Н.]: «Приятелі і вороги народа». Далі підуть: твоя, Сріблянського, та ще може злагодить п. Трикулевська своєю. А коли б Євшана – то і № всей. Преси також Євшана, щоби рецензій дав на ті книжки, які вийшли в Австрії: Лепкого Б., Щурата і т.д. Обов'язково. «ЛНВ» починає все більше виявляти свої вуха довгі в образі Олеся. Я ж, до речі, пригадав, що ми друкували оповістку «ЛНВ» – прошу, щоби й вони видрукували нашу. Але Олесь досить твердо заявив, що він буде проти сього, бо вважає «Хату» органом «антикультурним» і «антигромадським» ... Що мене турбує – Олесь, Рада, якась помилка в коректі, а там цілий світ, стихії будуть у тебе ворогами. Чи не титаном ти себе почувеш, коли їх переможеш і досягнеш, чого бажав» [1, с. 226–228]. Останнє речення, гадаємо, атрибутує світогляд письменника, його вірність обраному стилю оновлення художньої літератури і, найпаче, перемогу в гострій суперечці з «радянами». Наведені цитати переконують, що дискусія «хатян» із «радянами» мала швидше за все характер естетичної дуелі, ніж конфлікту літературних поколінь.

У період «активної фази» наступу «радян» на «хатян», тобто традиції на модерн, П. Богацький ще завзятіше береться до літературної праці, як редактор журналу підтримує зв'язки з авторами. Так, у листі до Христини Алчевської просить суттєвої допомоги, матеріальної і моральної підтримки: «Ви би там у Харкові, маючи великі зв'язки з «сильними міра цього», розжились би хоч на якусь сотню підмоги «Укр[аїнській] Хаті»... А жить нам необхідно, бо «ЛНВ» в новім составі перейшов цілком у руки «Радян», і вони гублять та і «хатян» не пускають. А згубивши орган, і ми, і наші змагання згинуть на віки... Треба держатися, хоч як важко. Листуетесь Ви також, певне, з п. Кобилянською, от і черкнули би їй, щоби дала якийсь малюночок до «Укр[аїнської] Хати»... Я писав сам, але вона обіцяла і не дає...» [1, с. 211].

Як згадував сам П. Богацький, ходили чутки, що «Українську хату» ранком (1911) покинув видавець. Такі чутки поширювали «радяни», зокрема О. Кузьмінський, який був постійним співробітником «Ради». З неприязню писав П. Богацький і про С. Черкасенка – «придворного «радянського», який «силкувався смикнути нас за холоші...» (це стало наслідком того, що С. Черкасенко висловив своє невдоволення гонораром за драму «Петро Кирилук»). Також П. Богацький згадував, що Є. Чикаленко на традиційних зборах (так званих «понеділках») звернувся до його сестри, мовляв, він із симпатією ставиться до «доброго ідейного хлопця», тож попросив передати, що він, меценат, може виділити кошти для закриття журналу, щоб згодом не трапилося непередбачених ситуацій [1, с. 22].

У цей період у пресі поняття «хатянство» вже мало деякий ідеологічний зміст – як певний світогляд. Часописом зацікавилась молодь – студенти Петербурга, Москви, Харкова, Одеси, навіть Томська. Зокрема, в українських громадах за

звичасм були заведені так звані «українські мінімуми». Це докладніше описав О. Лотоцький: мовляв, робилося все для того, щоб молодий студент виконував розроблений кілька років тому «Радою громади» «український мінімум», що передбачав обов'язкову передплату власним коштом «Ради» й «Української хати», а коли цього не міг зробити сам, йому підшукували компаньйона, але тоді до їхнього обов'язку входила передплата ще якого-небудь часопису [7, с. 104].

У перманентній дискусії уже в Радянській Україні перемогла позиція «радян», а відтак, реалістичний дискурс. Прийшовши до влади, більшовики здійснювали ідеологічний контроль за «інженерами людських душ», упродовж майже сімдесяти років забороняли будь-які «модерні штучки», крім розвитку літератури у річищі соцреалізму.

Зовсім інша ситуація з розвитком літературного процесу склалася поза межами колишнього радянського простору. Прозаїк Василь Дацей, який мешкає в Словаччині, в одному з листів до В. Мацька писав: *«Про власну творчість я не привик говорити. Одна з причин може бути й така, що я не міг писати так, як хотів, але душею не кривив. Мені сподобався вислів німецької авторки Тані Дюкерс (1968 р. н.), яка є автором десяти книжок лірики, оповідань, романів та есе; роман «Небесне тіло» («Himmelskörper», 2003) – це багатовекторний родинний портрет, в якому прозаїк на підставі спогадів про війну і втечу із Західної Пруссії через Балтійське море змальовує, як злочини минулого до сьогодні позначаються на перебігові дитинства. В книжці есе й репортажів «Завтра до Утопії. Критичні причинки» («Morgen nach Utopia. Kritische Beiträge», 2007) авторка подає власний голос в сучасних дискусіях: про часи націонал-соціалізму та їх наслідки, проблеми і непорозуміння у стосунках Німеччини з її східноєвропейськими сусідами та США тощо. Таня Дюкерс каже, що автор не повинен описувати те, що бачить, це справа журналістів, автор мав би читачеві відкривати двері у світ фантазії»* [6]. *Отже, адресанту йдеться про те, що письменник не повинен копіювати доквілля, а творити різновекторний художній світ як полісинтетичне, багатоголосе нагромадження, згушення думки, закодованої в текст.*

Перед письменниками модерного напрямку, до яких належав і П. Богацький, стояло завдання осмислити кризу в соціальному середовищі та мистецтві і віднайти шляхи подальшого розвитку культури. За висловом М. Грушевського, після лютневих подій 1917 р. народилася нова історична епоха – епоха «нової України». Українська мова і література вперше за тривалі віки вільно, без перешкод і заборон прийшла до свого читача. Тому впродовж кількох бурхливих років національно-державного відродження і національно-визвольних змагань сформувались основи ряду літературно-мистецьких шкіл і напрямів. До них належали колишні «молодомузівці», «хатяни» – в тому числі й П. Богацький, хоч після упадку УНР мешкав за кордоном. Його малу прозу оприявнює світ у період духовної кризи через призму бачення центрального персонажа. Подібний стан і психологічні мотиви письменник змодлював у такій ситуації, в якій перебуває літературний герой: хвороба, психологічне збудження, враження від доквілля, перебування на грані життя і смерті тощо. Означені стани є предметом аналізу в психологічних дослідженнях К. Ясперса [13, с.396].

Модерний рух набув поширення не лише на Наддніпрянській, а й на Західній Україні, особливо у Львові, де культурно-мистецьке життя наповнюється глибоким змістом. Це місто, за визначенням М. Ільницького, «зберігає роль українського Р'ємонту, що здобув у другій половині ХІХ століття, коли в Східній Україні було заборонене українське друковане слово... Успішно розвивав і збагачував цю традицію «Літературно-науковий вісник», який почав видаватися у Львові з 1898 р. на базі «Зорі» та «Життя і слова». Його головним редактором був Михайло Грушевський, а літературну частину вів Іван Франко. Журнал швидко здобув велику популярність на всіх теренах української землі, об'єднавши навколо себе представників різних літературних поколінь, і хоча в 1907 р. його було перенесено до Києва, до 1910 р. «Літературно-науковий вісник» мав у Львові свою редакцію, яку очолював Володимир Гнатюк» [5].

Редагуючи часопис «Українська хата», беручи участь в «конкуренції» та боротьбі за єдину українську літературу під прапором національного визволення України, П. Богацький сформувався як письменник модерного стилю. Чітка національна лінія, любов до України, її культури, української мови, літератури, звичаїв і традицій рідного народу скеровували письменника до патріотичного чину. У листі від 21 серпня 1916 р., адресованому О. Неприцькому-Грановському, стверджує: «Я не хочу чути і знати, що «хатяни» – се такі ж гастролери в літературі і в цілому українстві, як де-не-де. Бо для мене «Укр[аїнська] Хата» не лише журнал, не лише напрямок (мабуть, стилістичний напрям. – Я. Н.), а якась своєрідна моральна засада. Я не можу згодитись, що ми колись станемо *зрадниками* її («Українській Хаті».– Я. Н.) і людьми байдужими до інтересів української літератури і взагалі українського мистецтва» [1, с. 277–278].

Оцінюючи дискусію «радян» і «хатян» з історичної відстані, відзначаємо, що модернізм не можна розглядати поза реалізмом чи протиставляти йому, адже модернізм формувався в глибинах реалізму й закономірно поступово, згодом напружено формувався сепесійний, іншими словами перехідний, етап (тут варто згадати літературний діалог І. Франка і «молодомузівців», І. Франка й М. Вороного). «Молодомузівці», які були наступниками народників, «врівноважили критерії правди і краси», і навіть за умов царського режиму, який переслідував українську мову, дбали «про іманентну сутність мистецтва» (Ю. Ковалів).

Наприкінці квітня 1918 р. німецька влада запроторила П. Богацького до буцегарні з причини викрадення цукрозаводчика, банкіра Абрама Доброго, який працював на німецьку розвідку. Насправді ж Богацький до цього інциденту не був причетний. Однак для письменника в творчому плані ув'язнення йшло на користь: саме в Лук'янівській тюрмі він завершив збірку новел під назвою «Камелії», яка на початку 1919 року вийшла друком у видавництві «Грунт», написав ряд рецензій для журналу «Книжник».

Досліджуючи життєвий і творчий шлях П. Богацького, переконуємося в тому, що це була харизматична особистість в українському культурному просторі, постать, яку тривалий час, на жаль, не помічали на літературній карті України. Ф. Погребенник подібну ситуацію пояснює так: «Він був активним у національно-визвольному русі, і відповідні служби мали уявлення, хто такий Павло Богацький.

Тому і в спецзбиранищах було надійно заховано багато його творів, а також багато матеріалів про нього» [9, с. 187].

Прозова збірка «Камелія» свідчить про радикалізм письменника в оновленні української прози, адже він вдавався до застосування різновекторних художніх прийомів. Так, в оповіданні «Чесний робітник» прозаїк звертався до дрібниць життя, щоб у малому знайти велике. Однак у цьому творі змодельовано й самодостатність та безмежжя людської душі. В новелах «Рожеві квіти», «Не доскочив», «Камелія» увага письменника зосереджена на смаках, кольорах, звуках для того, аби пробудити забуті враження. Ці твори ототожнюються з естетикою імпресіонізму. Художній метод прозаїка увиразнюється дослідженням свідомості своїх персонажів через підсвідомі імпульси, враження, інтуїтивну пам'ять, складні асоціативні образи. У повісті «Під баштою зі слонової кости» П. Богацький моделює образ персонажів у песимістичному сприйнятті світу, у світі внутрішньої тривоги за майбутнє. В структурі тексту помітний внутрішній неспокій і самого автора, який долав еміграційний «шлях невідомого» (І. Качуровський), а відтак відображено й світоглядний концепт письменника, його психологічний, тривожний стан.

Особливості національної ідентифікації П. Богацького розглядаємо в контексті раннього українського модернізму, до стильових течій якого відносять декаданс, неоромантизм, символізм, неореалізм, імпресіонізм тощо. У стилетворчій манері прозаїка вловлюються риси імпресіонізму, декадансу. До уваги беремо мотиви його творів, які є домінантними, основними. Екзистенційно-антропологічні чинники спонукають реципієнта спостерігати за літературними персонажами у площині унікальності екзистенції людини, її психічного стану, внутрішнього світу. Автор розкриває причини трагічної невлаштованості людського буття, художньо моделює образ персонажа як істоту унікальну.

Людина у творах П. Богацького постає не просто як суб'єкт суспільних відносин, а як своєрідний феномен, поле автентичності: кожний персонаж має свій характер, сформовані цінності, ідеали, світогляд. Суб'єкта пізнаємо не за зовнішніми ознаками, а внутрішніми. Тому сміливо можна говорити, що така проза має екзистенційний характер. Будь-який твір прозаїка не ілюструє заздалегідь визначену центральну думку. У такий спосіб автор надає можливість самому реципієнтові, прочитавши увесь текст, знайти головну ідею твору. Відбувається ніби своєрідна інтелектуальна гра з читачем.

Автор підходив до моделювання образу персонажа з різних аспектів модернізму, який передовсім поставав певним стилем, культурною антропологією і рецепцією. Художнім словом на практиці він намагався розкрити український модернізм як культурно-історичне явище, подолати провінційність національної культури, долучити свій голос до надбань європейської цивілізації. Український модернізм початку ХХ ст. розглядаємо як символ переходу суспільства від етнографічно-побутової ідентифікації до національного самоусвідомлення, беручи до уваги той факт, що Україна не мала своєї державності, чинився внутрішній спротив усьому національно-культурному розвитку. Відтак український модернізм не міг сформуватися як самобутній. З естетичного феномену означений стилістичний

напрямок став культурно-історичним явищем. Він знайшов своє вираження лише у творчості окремих письменників, до яких належав і П. Богацький.

Отже, можна констатувати, що світогляд П. Богацького формувався у межах європейської та української модерної культури початку ХХ ст., його перші твори були яскравим контрастом на фоні традиційної літератури. Погляди прозаїка спиралися на передову світову культуру, філософію. У межах модернізму, як єдності різних напрямів, письменник реалізує своє завдання – атрибутувати гармонію, рух до самовдосконалення, довершеності людини, моделюючи власний світ на засадах єдності добра та краси, які є стержнем його художньої спадщини.

Література:

1. Богацький П. Українська Хата. Київ, 1909–1914 [спогади] / П. Богацький, М. Шаповал, А. Животко ; упоряд. С. Зеркаль. – Нью-Йорк, 1955. – 50 с.
2. Богацький Павло. «Українська хата» (До історії української журналістики) / Павло Богацький // Українська мова та література. – 1999. – Ч. 10 (122). – С. 6.
3. Богацький П. Мала літературна енциклопедія = Ukrainian concise encyclopedia of literary terms / склав Павло Богацький. – Сідней : б.в., 2002. – 244 с.
4. Ільницький М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи» / Микола Ільницький / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України ; Львівський обласний науково-методичний інститут освіти. – Львів, 1995. – 319 с.
5. Ільницький М. Літературний Львів першої половини ХХ ст. [Електронний ресурс] / Микола Ільницький. – Режим доступу : <http://map.lviv.ua/statti/ilnyckij.html>. – Дата звернення : 21.04.2013.
6. Лист Василя Дадея до Віталія Мацька від 5 лютого 2007 р. // Сімейний архів В. Мацька.
7. Лотоцький О. Сторінки минулого / Олександр Лотоцький. – Варшава : б.в., 1933. – 481 с.
8. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі / Соломія Павличко. – К. : Либідь, 1999. – 447 с.
9. Погребенник Ф. Присвята «Українській хаті» / Федір Погребенник // Українська мова та література. – 1999. – № 10 (122). – С. 1–8.
10. Рибчин І. Павло Богацький / Іван Рибчин. – Сідней, 1953. – 15 с.
11. Товкачевський А. Утопія і дійсність (до характеристики української інтелігенції) : зб. статей / Андрій Товкачевський. – К. : б.в., 1911. – 112 с.
12. Шаповал М. Літературна хвиля (погляд на літературу українську за рік 1912) / М. Шаповал // Українська хата. – 1913. – № 6. – С. 27–35.
13. Ясперс К. Смысл и назначение истории / Карл Ясперс ; пер. с нем.; 2-е изд. – М. : Республика, 1994. – 527 с.

Нагорний Ярослав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії